

Arbetet inom åtgärdsprogrammet för mnemosynefjäril i Medelpad 2007

Länsstyrelsen Västernorrland avdelningen för Kultur- och Naturavdelningen

Arbetet inom åtgärdsprogrammet för mnemosynefjäril i Medelpad 2007

Stefan Grundström
Stigsjö Geobio

Länsstyrelsen i Västernorrland
Kultur-/naturavdelningen
871 86 Härnösand
Telefon växel: 0611-349 000
Publikation 2007:2
ISSN: 1403-624X

Omslagsfoto och övriga foton av Författaren.
Kartor: Lantmäteriet, 2007, Ur GSD-Fastighetskartan ärende 106-2004/188-Y

Förord

Jag har under 2007 fått uppdraget att utföra åtgärder för mnemosynefjäril i Medelpad. Jag vill tacka länsstyrelsen för förtroendet att få utföra arbetet och Helena Paulsson som hjälpt till med fältarbetet.

Stigsjö i november 2007

Stefan Grundström

Innehållsförteckning

FÖRORD	4
SAMMANFATTNING	6
INFORMATIONSSINSATSER	7
KOMPLETTERANDE INVENTERINGAR	8
SKOGSSKÖTSEL OCH AVVERKNINGAR	8
RÖJNING	9
MILJÖÖVERVAKNING	10

Sammanfattning

Åtgärderna under 2007 har varit:

- Informationsinsatser i form av exkursion, utdelning av informationsbroschyrer, tidningsartikel och filminspelning.
- Kompletterande inventeringar i skogsområden i Hartung/Bårängområdet på norra Alnön.
- Samråd och planering av skogsskötselåtgärder vid Tynderö kyrka och i Myckeläng.
- Røjning i tre områden, två i Söråker och ett på Alnön.
- Planering av miljöövervakning för kommande år.

Smånunneört (Corydalis intermedia) från gråallund i Ala.

Informationsinsatser

1. På norra Alnön inom mnemosynefjärilens utbredningsområde delades informationsbroschyrer ut i alla brevlådor, sammanlagt 200 st delades ut. En exkursion planerades i samma område lördagen 16 juni men den fick tyvärr ställas in pga dåligt väder.
2. En reporter från Sundsvalls Tidning följde med ut på en mnemosyne-lokal i Söråker och skrev 12 juni en artikel om fjärilen.

Nu flyger fjärilen

SÖRÅKER (ST) 2007-06-13 03:00

Om du är intresserad av att se den sällsynta Mnemosynefjärilen i flygande form ska du passa på nu.

– Den lever bara i två till tre veckor, säger ekologen på Timrå kommun Stefan Grundström.

Den ovanliga dagfjärilen gillar lövskogsdungar och lever av en värdväxt som heter smånunneört. Som larv äter den på sin värdväxt innan den kan förpuppas och bli flygfärdig.

– Mnemosynefjärilen finns bara på norra Alnö, Tynderö och i Söråker. Annars finns den bara på två andra områden i Sverige och det är i Blekinge och Uppland, säger Stefan Grundström.

Fjärilen är i huvudsak vit med små mörka fläckar och brukar vara omkring fem centimeter bred, men det beror på individen.

– Den är inte så märkvärdig och färgglad men den är ändå intressant att studera eftersom att den är sällsynt, säger Stefan Grundström.

Det är en isolerad och liten population i Medelpad och det finns runt 1000 Mnemosynefjärilar, konstaterar Stefan Grundström.

Fjärilen är känslig om det blåser för mycket och den är nästan bara aktiv om solen skiner.

– Jag vet inte varför de är så känsliga men det kan ha och göra med deras ämnesomsättning och att de kanske blir uttorkade, säger Stefan Grundström.

Anledningen till att den exceptionella arten finns i Medelpad tror Stefan Grundström beror på att berggrunden är kalkrik.

– Förmodligen är det resultatet av att de finns här men det kan även bero på vårt lokala klimat, säger han.

3. En exkursion till en mnemosynefjäril-lokal genomfördes 21 juni med tjänstemän från Timrå kommuns miljö- och byggkontor.
4. Stig Carlsson från Söråker håller på med en film om mnemosynefjärilen och intervjuade mig 15 juni och filmade fjärilen. Filmen beräknas vara klar 2008.

Kompletterande inventeringar

Biologistuderande Helena Paulsson gjorde under två dagar på norra Alnön inventeringar av mnemosyne i tidigare okända områden. Vi var ute efter att se om mnemosynefjärilen kan finnas i brynmiljöer till hyggen där alskogar med värdväxten finns i närheten. Inventeringen blev lyckad så tillvida att två fynd från områden där den tidigare inte varit känd upptäcktes. Fynden var dock väntade då det är ganska nära till tidigare kända förekomster. Ett av fynden var i Hartung och ett i Båräng. Det finns idag många nya hyggen på norra Alnön då flera bestånd med 80-100-årig granskog har avverkats. Om brynen inte blir för exponerade och det finns högrör tillgängliga kan dessa temporärt vara lämpliga mnemosynehabitat under förutsättning att det finns värdväxter i närheten.

Skogsskötsel och avverkningar

Under januari-februari 2007 genomfördes en större avverkning av granskog på kyrkans mark i Tynderö. Åtgärden planlades och genomfördes i samråd med skogsstyrelsen. Målet är att det övre av de avverkade områdena ska skötas för att under lång tid förbli en lövskog. Se tidigare redovisning av Timrå kommun.

Efter avverkning av granskog på kyrkans mark, april 2007

Under hösten utfördes samråd och planläggning av en avverkning i ett av mnemosynefjärilens kärnområden i Myckeläng. Skogsstyrelsen och markägaren har

kommit överens om att de områden som avverkats där ska återbeskogas med löv varav vissa partier ska bli alskogar.

De här åtgärderna är mycket långsiktiga och syftar främst till att under lång tid säkra förekomster av smånunneört. Kortsiktigt kan mnemosynefjärilen säkert också gynnas i form av mera öppna blomrika marker men om hyggena blir stora (som i Myckeläng) är de kortsiktiga effekterna tveksamma. Det blir för exponerat och blåsigt i brynen för att mnemosynen ska trivas.

Kortsiktigt är det svårt att dra slutsatser av de här åtgärderna. Vid några besök vid Tynderö kyrka under flygningstiden kunde bara enstaka fjärilar iakttas i samma områden som tidigare år. Effekterna av röjningen vid Tynderö kyrka borde dock kunna ses om några år.

Röjning

Inom tre områden har röjning utförts under senhösten, se kartbilder och foton i bilaga 1. Röjningen syftar främst till att hålla öppet gläntor och bryn i anslutning till områden med förekomster av mnemosynefjäril. De områden som röjts har också valts med tanke på att utgöra spridningskorridorer för fjärilen. Den här typen av insatser kan vara viktiga och borde gå att utvärdera ganska snabbt. Förmodligen är det dock så att det är viktigt med mer långsiktiga åtgärder. Gläntor och bryn med god förekomst av hallon och högrörter där mnemosynefjärilen trivs är i dagsläget inte en stor bristvara inom dagens utbredningsområde. Förmodligen är bristen på större sammanhängande förekomster av värdväxten mer begränsande och spridningsmöjligheter mellan befintliga lokaler kan också vara begränsande.

Miljöövervakning

För 2008 och därefter vartannat år föreslår jag övervakning av vår population av mnemosynefjäril enligt den sk slinginventeringsmetoden. Den används för att göra reproducerbara inventeringar av dagfjärilar och har utförts bl.a. i Skåne. Inventeraren ska gå samma sträcka främst efter vägar och stigar varje inventeringstillfälle.

Inventeraren ska i sina slingor besöka alla kända förekomster av fjärilen i respektive delområden och räkna antalet mnemosynefjärilar i varje slinga. De 10 slingorna på Alnön beräknas ta en dag. De 14 slingorna på fastlandssidan beräknas ta ca 1,5 dag.

Inventeraren bör gå slingorna bra mnemosynedagar, dvs soligt och vindstilla väder två gånger varje säsong, en gång före midsommar och en gång efter midsommar.

Tillsammans tar då det ca 5 dagar. Det vore lämpligt att inventeraren har tillgång till GPS och handdator och registrerar fynden på karta omedelbart som också förs in i en databas. Alla fjärilar som ses ska räknas men får att ha en säker bestämning bör en gräns på 30 meter finnas. Bara säkra fynd ska registreras.

Metoden ska ge ett bättre underlag för att bedöma om vår population minskar, ökar eller är stabil. Metoden ger dock inte ett heltäckande svar på populationens storlek. För att bedöma storleken krävs kompletteringar med fångst-återfångstmetoden i kärnområdena.

Övervakningslingor i Söråker

1.	Gryttjom-Ala	0,9 km	Byväg+åkerkanter
2.	Ala-Torsboda	1,7 km	Stora genomfartsvägen - stigar
3.	Ala-Rigsta	1,0 km	Stig – byväg vid vattenevrket
4.	Duvid	1,1 km	Byväg vid järnvägen
5.	Duvid-Gökböle	1,3 km	Genomfartsväg, grusväg
6.	Söråker	1,4 km	Vid skolan och IP, stigar
7.	Gasabäck	0,9 km	Stora genomfartsvägen

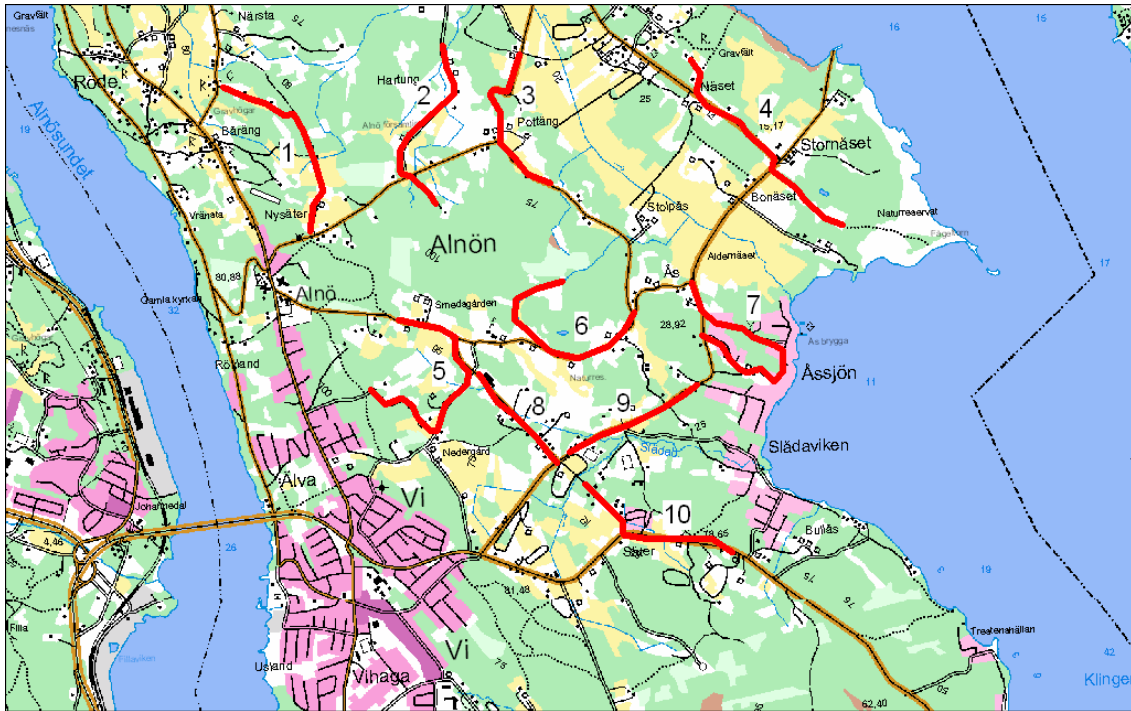
Summa ca 8 km

Övervakningslingor i Tynderö

1.	N Myckeläng	1,8 km Delvis stora vägen
2.	S Myckeläng	1,4 km Stora vägen - byvägar
3.	Våle-Skilsåker	1,3 km Stora vägen - byvägar
4.	Skilsåker	1,2 km Byvägar
5.	Öde -Tynderö k:a – Stångrid	1,7 km Byvägar - stigar
6.	Mällby-Ava	1,2 km Byvägar – stora vägen
7.	Bryttmor-Bäräng	1,6 km Byväg – stora vägen

Summa ca 10 km

Övervakningslingor på Alnön

1.	Båräng-Nysäter	1,5 km	Småvägar och stigar
2.	Hartung	1,4 km	Byvägar
3.	Pottäng	1,3 km	Byväg
4.	Stornäset	1,7 km	Genomfartsväg-småvägar
5.	Smedsgården-Rökland	1,8 km	Större väg-byväg
6.	Smedsgården-Släda	1,6 km	Åkerkanter, skog – större väg
7.	Ås	1,8 km	Sommarstugevägar
8.	Smedsgården-Nedergård	0,9 km	Större genomfartsväg
9.	Nedergård-Släda	1,1 km	Större genomfartsväg
10.	Säter	1,3 km	Byväg- genomfartsväg

Summa ca 14 km

Länsstyrelsen Västernorrland avdelningen för Kultur- och Naturavdelningen

Arbetet inom åtgärdsprogrammet för mnemosynefjäril i Medelpad 2007

Stefan Grundström
Stigsjö Geobio

ISSN 1403-624X

LÄNSSTYRELSEN VÄSTERNORRLANDS LÄN 871 86 HÄRNÖSAND
BESÖKSADRESS. NYBROGATAN 15 OCH PUMPBACKSGATAN 19 TEL. 0611-34 90 00 FAX. 0611-34 93 72 WWW.Y.LST.SE